

Memo

aan: Geïnteresseerden onderzoek noodzaak structurele middelen jeugd

van: AEF

datum: 10 juni 2020

onderwerp: Selectie maatregelen om in het onderzoek mee te nemen

In het onderzoek naar de noodzaak voor extra structurele middelen jeugd wordt onder andere gekeken naar maatregelen om de kosten die gemeenten maken te verlagen. Daarbij gaat het zowel om maatregelen die binnen het huidige stelsel mogelijk zijn, als om maatregelen waarvoor aanpassing van de Jeugdwet nodig is. In dit memo beschrijven we welke maatregelen in het onderzoek meegenomen worden, en hoe deze lijst tot stand is gekomen.

Het proces van ideeën tot besluitvorming

Als eerste stap hebben we een groslijst samengesteld, op basis van suggesties uit de volgende bronnen:

- De opdrachtgevers van het onderzoek (Ministeries van VWS, BZK, Financiën, JenV, en de VNG);
- Gemeenten, naar aanleiding van een oproep via de J42;
- Kennisinstituten en brancheorganisaties, middels een interviewronde;
- Literatuuronderzoek, waaronder de recente onderzoeken van Significant en KPMG;
- Eigen ervaringen, ter aanvulling op thema's waar nog geen maatregelen voorgesteld waren.

De ontvangen suggesties waren niet in alle gevallen voldoende concreet om mee te nemen. In die gevallen hebben we geprobeerd deze alsnog te concretiseren, eventueel in overleg met de indienende partij.

In de stuurgroep¹ is (mede op advies van de begeleidingsgroep²) een lijst met criteria vastgesteld om per maatregel een afweging te kunnen maken. De maatregelen op de groslijst hebben we getoetst op deze criteria. Deze afwegingen hebben we in detail per maatregel uitgewerkt en voorgelegd aan de begeleidingsgroep en stuurgroep.

De stuurgroep is na een advies van de begeleidingsgroep tot het besluit gekomen om onderstaande 20 maatregelen in het onderzoek mee te laten nemen. Het besluit betekent enkel dat de maatregelen nader onderzocht worden. Dit betekent nog niet dat de maatregelen ingevoerd worden; besluitvorming daarover is immers een politieke afweging.

¹ In de stuurgroep hebben vertegenwoordigers van de opdrachtgevers en individuele gemeenten zitting.

² In de begeleidingsgroep hebben naast de opdrachtgevers en individuele gemeenten ook leden namens de BGZJ zitting.

Andersson Elffers Felix

Het resultaat: maatregelen die meegenomen worden in het onderzoek

Hieronder vindt u de maatregelen die onderzocht zullen worden. De maatregelen die afgevallen zijn, zullen we in de eindrapportage opnemen met een korte toelichting over de redenen voor het besluit.

1. Het invoeren van een POH-jeugd

Een Praktijk Ondersteuner Huisartsenzorg voor de jeugd (POH-jeugd) kan laagdrempelig jongeren met lichte problemen zelf behandelen. Dit draagt bij aan minder verwijzingen naar duurdere, intensieve jeugdhulp. Daarnaast is een POH-jeugd door de specifieke expertise en kennis van de sociale kaart en contractering in de gemeente beter in staat om kinderen direct naar de juiste plek door te verwijzen (naar specialistische aanbieders of juist naar een voorziening in het voorliggend veld).

2. Het verbeteren van de kwaliteit van de triage van de toegang door de inzet van hoogopgeleide professionals

De verschillende toegangsteams binnen gemeenten triëren vaak niet op uniforme wijze en het is lastig om zo te triëren dat alleen kinderen jeugdhulp krijgen die niet binnen het eigen netwerk of het informele circuit geholpen kunnen worden. Gemeenten kunnen de kwaliteit van de triage verbeteren door hoogopgeleide, onafhankelijke professionals in het wijkteam op te nemen, die zich bewust zijn van de kosten van de verschillende vormen van jeugdhulp. Een afsprakenkader over wat goede triage is en goede aansluiting bij een regionaal consultatie- en adviesteam kunnen hierin helpend zijn.

3. Invoeren van het Afwegingskader Gebruikelijke hulp Jeugdwet

Gemeenten kunnen een afwegingskader gebruikelijke hulp opstellen voor het kaderen van de uitvoering van de Jeugdwet. Waar sprake is van gebruikelijke hulp, kent de gemeente geen jeugdhulpvoorziening toe en wijst zij de aanvraag om jeugdhulp af. Dit vraagt wel dat gemeenten vastleggen in hun verordening en beleidsregels wat gebruikelijke hulp is en een afwegingskader ontwikkelen. Het is van belang dit afwegingskader in samenwerking in te richten met partners in het jeugddomein, zodat zij deze visie delen.

4. Doorverwijzing naar Wlz uniformeren

Mogelijk zijn er kinderen die nu nog vanuit de Jeugdwet geholpen worden, maar ook voldoen aan de Wlz-criteria. Door de criteria voor verwijzing naar de Wlz bij gemeenten helder in beeld te krijgen en daardoor de doorverwijzingen naar de Wlz te uniformeren, zouden deze kinderen een Wlz-indicatie krijgen.

5. Inperken van de 'outreaching' activiteiten van gemeenten

Op dit moment hebben veel gemeenten (vaak ingericht in de wijkteams) een outreachende manier van werken. Wijkteams bijvoorbeeld gaan actief de wijk in om te kijken welke problematiek daar speelt. Dit zorgt mogelijk juist voor meer zorggebruik, omdat deze laagdrempeliger beschikbaar is. Door de toegang te organiseren als loketfunctie en daarmee de outreachende werking te verkleinen kan dit effect te worden tegengegaan. Daarvoor is het uiteraard van belang dat deze outreachende functie niet op een andere manier wordt ingevuld.

6. Directe hulpverlening door wijkteam

Wijkteams gaan zelf hulpverlening aanbieden, zodat niet meer altijd doorverwezen hoeft te worden naar jeugdhulpaanbieders. In een deel van de wijkteams gebeurt dat op dit moment ook al.

7. Interdisciplinaire afweging voor de duurste gezinnen en daar meer integrale kostenefficiënte hulp aanbieden

Door in de duurste gezinnen te inventariseren waar de jeugdhulp heengaat en een heroverweging te maken voor het gezin en/of kind, kunnen kosten voor gemeenten verminderen. Een interdisciplinaire afweging kan dienen als tussentijds evaluatiemoment waarin er wordt overwogen of de geboden zorg (nog) de meest passende zorg is voor het gezin.

Dit was een van de subopties onder de brede maatregel “Interdisciplinaire afweging voor de gezinnen en jeugdigen met multiproblematiek”.

8. Interdisciplinaire afweging bij ondersteuning vanuit meerdere domeinen

Wanneer een gezin gebruik maakt van ondersteuning of hulp vanuit meerdere gemeentelijke domeinen, wordt er vaak per domein in isolatie een afweging gemaakt voor de benodigde ondersteuning. Met deze maatregel wordt voorgesteld om in de toegang steeds een interdisciplinaire afweging maken over de benodigde ondersteuning (ongeacht de hoogte van de kosten van de ondersteuning tot dan toe).

Dit was een van de subopties onder de brede maatregel “Interdisciplinaire afweging voor de gezinnen en jeugdigen met multiproblematiek”.

9. Interdisciplinaire afweging bij ieder traject met verblijf

Jeugdhulp met verblijf is duur en het is niet altijd het meest effectief. Het komt voor dat jeugdigen in jeugdhulp met verblijf terechtkomen, terwijl dat niet de beste oplossing is. De maatregel houdt in dat er een interdisciplinaire afweging moet komen (met specialistische kennis), om een betere afweging te kunnen maken of een uithuisplaatsing noodzakelijk en gewenst is.

Dit was een van de subopties onder de brede maatregel “Interdisciplinaire afweging voor de gezinnen en jeugdigen met multiproblematiek”.

10. Inzet jeugdhulp op kinderopvang en buitenschoolse opvang

Veel kinderen maken gebruik van kinderopvang of buitenschoolse opvang. Het is mogelijk om jeugdhulpprofessionals hierbij te betrekken. Daardoor kunnen meer kinderen naar een reguliere opvang en kunnen problemen eerderesignaleerd worden.

11. Inzet jeugdhulp in het (speciaal) onderwijs

Deze maatregel behelst het verbreden van schoolteams met een jeugdprofessional, zoals medewerkers van een wijkteam, jeugdhulp- en/of zorgorganisaties, afhankelijk van de schoolpopulatie. Het doel van de maatregel is om problematiek op scholen eerder te signaleren en lichte problematiek direct laagdrempelig aan te kunnen pakken. Deze maatregel kan zowel voor het regulier als speciaal onderwijs toegepast worden, waarbij de verwachte impact kan verschillen. Ziekteverzuim is één van de signalerende factoren waarop door inzet van jeugdhulp in het onderwijs sneller ingegrepen kan worden.

12. Afbakeningen jeugdwet en onderwijsverantwoordelijkheden

In sommige gevallen is er onduidelijkheid over de afbakening tussen de verantwoordelijkheden van het onderwijs, en de jeugdhulpplicht. Dat leidt tot veel overleg over die leerlingen waarbij niet voldoende duidelijk is wie welke verantwoordelijkheid heeft. Daarnaast leidt dit tot een groep cliënten die mogelijk eigenlijk onder verantwoordelijkheid valt van het onderwijs, maar nu jeugdhulp ontvangt. Door duidelijker afbakening van

Andersson Elffers Felix

verantwoordelijkheden binnen deze twee wettelijke kaders kunnen de kosten binnen de Jeugdwet mogelijk verlaagd worden.

13. Instellen van een budgetplafond

Om de kosten te verlagen kunnen instrumenten ingezet worden in de inkoop en bekostiging. Eén daarvan is het inzetten van een budgetplafond. Bij een budgetplafond wordt een maximum bedrag toegekend aan aanbieders, waarvoor ze de totale jeugdhulp moeten verlenen. Utrecht is een succesvol voorbeeld, maar er zitten ook kwaliteitsrisico's aan, zoals langere wachlijsten als het budgetplafond voor een gegeven jaar bereikt is.

14. Inzetten van resultaatgericht financieren

Bij resultaatgericht financieren krijgen aanbieders betaald aan de hand van het behaalde resultaat. Dit is een systeem dat is ingevoerd door West-Brabant-West, waar het leidde tot een kostenbesparing. Maar dit systeem is vervolgens gekopieerd door andere gemeenten, waar het in een aantal gevallen juist kostenverhogend bleek te werken. Een randvoorwaarde is bijvoorbeeld een sterke regionale toegang en een goede monitoring. Als dit er niet is, brengt dit systeem grote risico's met zich mee.

15. Aanbesteden aan één consortium (evt. per wijk)

Deze maatregel gaat over het aanbesteden aan één consortium, waarbij het consortium met populatiebekostiging wordt gefinancierd (zoals bijvoorbeeld gebeurt in Utrecht, Alphen aan de Rijn en Heerlen). Dit kan helpen in het aanbieden van integrale hulp binnen een domein, door schotten tussen organisaties weg te halen. Het idee hierachter is dat institutionele belangen niet het maatschappelijk resultaat in de weg moeten staan. Het consortium werkt wijkgericht en heeft de opdracht om het volledige zorg- en ondersteuningspakket aan te bieden. Dit betekent dat de wijkteams van de gemeenten ook ondergebracht kunnen worden bij de aanbieders van het consortium. Alle aanbieders in het consortium hebben expertise, ruimtes en fte's ingebracht die in die buurt nodig zijn om alle aanwezige hulp- en ondersteuningsvragen goed te kunnen beantwoorden. In de moederorganisaties blijven gespecialiseerde stedelijke/regionale onderdelen van het hulpaanbod achter. De 'voorkeur' is helemaal in deze 'nieuwe' wijkteams geïntegreerd.

16. Beperkt contracteren

Om de kosten te verlagen kunnen instrumenten ingezet worden in de inkoop en bekostiging. Eén daarvan is het contracteren aan een beperkt aantal aanbieders. Zeker wanneer er ook voor langere tijdsduur gecontracteerd wordt maakt dit het mogelijk een betere relatie (partnerschap) op te bouwen met deze aanbieders.

17. Actief contractmanagement

Een mogelijkheid binnen gemeenten om kosten te besparen is het verrichten van actief contractmanagement, bijvoorbeeld door actief aangesloten te zijn op de dienst Berichtenverkeer Jeugdwet en het benchmarken van prestaties van aanbieders.

18. Invoeren van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage

Net als in de andere zorgdomeinen is het mogelijk om een eigen bijdrage in te voeren voor (delen van) de jeugdhulp om het onnodig gebruik af te remmen en de kosten enigszins te verlagen. Het is daarbij van belang om zorg in kwetsbare situaties te ontzien (bijvoorbeeld waar sprake is van huiselijk geweld / kindermishandeling).

19. Inkoop voor bepaalde zorgvormen verplicht op regionaal niveau

Deze maatregel houdt specifiek in dat er wordt geformaliseerd op welk niveau (gemeentelijk, regionaal of bovenregionaal) gemeenten het hulpaanbod voor jeugdigen moeten organiseren

en inkopen. Een deel van de zorg die nu nog op gemeentelijk niveau wordt georganiseerd zal na de wijziging op regionaal niveau worden ingekocht. Het gaat om de beschikbaarheid van hoog specialistische en/of weinig voorkomende jeugdhulp, specialistische verblijfsfuncties en hulp in het kader van urgente crisissituaties. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor met name de opvoed- en gezinsondersteuning en preventieve taken.

20. Afbakenen Jeugdwet met Wlz

Er bestaan verschillende raakvlakken tussen de Jeugdwet en de overige domeinen. Dit leidt in sommige gevallen ook tot discussie over de afbakening. De wettelijke afbakening kan zo veranderd worden, dat cliënten met langdurige problematiek die nu nog geholpen worden vanuit de Jeugdwet overgeheveld worden naar de Wlz. Dit leidt grotendeels tot een verschuiving van kosten. Voor cliënten heeft dit als voordeel dat bij langdurige problematiek niet steeds om verlenging van een beschikking hoeft te worden gevraagd.